

А.Є. КУБКО

Андрій Євгенович Кубко, кандидат юридичних наук, докторант Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

**ЗАКОННІ ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ:
ДЕЯКІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ**

Сьогодні питання ролі, завдань, місця держави в правовій і соціальній системі є одним із найбільш актуальних та водночас проблемних. Це зумовлено, з одного боку, природою держави як суб'єкта, наділено владним повноваженнями і засобами реалізації цих повноважень, можливістю здійснювати владний вплив на поведінку решти учасників суспільного життя. З іншого боку, в сучасних умовах актуальність проблем держави пов'язана із трансформаційними процесами, що відбуваються в рамках національної правової системи України та на світовому рівні. Йдеться про певне переосмислення ролі, завдань, напрямів діяльності держави, виникнення нових цілей держави, в той час коли деякі цілі держави дещо втрачають свій пріоритетний характер.

Наприклад, законодавець і конституційно-правова доктрина тривалий час виходили із беззаперечного пріоритету завдання держави щодо гарантування, утвердження і забезпечення права і свободи людини, ґрунтуючись на положеннях ст. 3 Конституції України про визнання людини вищою соціальною цінністю. Сьогодні, з огляду на зовнішньополітичні чинники, існування факторів зовнішнього характеру, здатних поставити під загрозу державний суверенітет, «на передній план» поряд із метою утвердження прав і свобод людини виходять інші не менш важливі завдання держави – захист територіальної цілісності, державної безпеки, конституційного ладу. Для реалізації таких завдань держава вимушена більш широко застосовувати правові механізми обмеження прав і свобод у випадках, де невжиття цих заходів здатне заподіяти шкоду державній і суспільній безпеці, державному суверенітету тощо. Проголошення Україною мети інтеграції в Європейський Союз та в Організацію Північно-Атлантичного Договору (НАТО), а також закріплення цієї мети у на рівні Конституції викликає появу низки нових завдань держави, необхідність поступового вироблення і запровадження нових підходів до теоретичного розуміння й законодавчої регламентації питань державних повноважень, державного суверенітету у взаємозв'язку із прийнятими державою на себе міжнародно-правових зобов'язань, необхідністю діяти в межах цих зобов'язань, обмежувати державний суверенітет на користь повноважень наднаціональних органів (статутних органів Європейського Союзу), забезпечувати імплементацію правових механізмів Європейського Союзу у національну правову систему. Подальша інтеграція України у ці міжнародні організації, поглиблення міжнародного партнерства поставить і перед юридичною наукою низку теоретичних проблем, пов'язаних із співвідношенням інститутів національного та міжнародного права в галузі діяльності даних міжнародних організацій. Як вказує професор У. Твінінг, сьогодні, в умовах стрімкого розвитку нових правопорядків на регіональних рівнях, таких як право ЄС, постає питання про їх юридичну природу, наукове дослідження якої на базі лише «стандартних» правових теорій є проблематичним¹. Деякі завдання, напрями діяльності держави, яким надавалось важливе значення протягом останніх десятиліть, у силу економічних та політичних факторів сьогодні перестають визнаватись державою і суспільством як пріоритетні. Це, зокрема, діяльність у сфері підтримання, поглиблення економічної кооперації із державами-учасницями СНД. Про втрату цими напрямками діяльності пріоритетного характеру свідчить низка рішень Уряду України про припинення дії ряду міждержавних угод, укладених нашою країною в рамках цієї міждержавної організації.

Для світової науки сьогодні є актуальними проблеми сутності сучасної держави в системі суспільних відносин, її цінності в контексті процесів глобалізації, поглиблення міжнародної інтеграції між державами, необхідності посилення міжнародно-правових механізмів захисту прав людини. Важливого значення у юридичній науці світового рівня набувають питання взаємодії держав у рамках міжнародного співтовариства на основі норм і принципів міжнародного права, проблеми вираження і реалізації державою загальних засад справедливості, реалізації державного суверенітету у балансі із міжнародно-правовими зобов'язаннями держав в галузі захисту прав людини. Дослідженню цих проблем присвячені праці таких науковців, як Р. Долцер (R. Dolzer), А. Райніш (A. Reinisch), М. Фріман (M. Freeman), Л. Хант (L. Hunt), Д. Роулз (J. Rawls), Р. Фальк (R. Falk), У. Твінінг (W. Twining), Р. Коттеррелл (R. Cotterrell), М. Райсман (M. Reisman) та ін. Окремі аспекти сучасних теоретико-методологічних проблем держави висвітлюються також у вітчизняній науці в працях Н.М. Оніщенко, Ю.С. Шемшученка, Н.М. Пархоменко, П.М. Рабіновича, В.Ф. Сіренка, О.І. Ющика та ін.

У контексті науково-теоретичних проблем повноважень державної влади, її ролі в правовій системі, взаємодії із громадянським суспільством одне із провідних місць займає питання про законні інтереси держави.

Мета даної статті – окреслити теоретико-методологічні підходи до наукового розуміння законних інтересів держави та запропонувати їх визначення.

З точки зору розвитку законодавства захист інтересів держави набуває дедалі більш всеохоплюючого характеру. В правовій системі України вже стали традиційними механізми захисту державних інтересів органами прокуратури в галузі цивільного і господарського процесу, цивільно-правовий інститут захисту державних інтересів через визнання недійсними правочинів, вчинених з метою, що суперечить інтересам держави. Ці правові механізми, спрямовані на захист інтересів держави, із плином часу не лише не були виключені із законодавства, а, навпаки, дещо «посилили свій вплив», а їх застосування отримало більш розширений характер*.

Більш того, державні інтереси, їх забезпечення, захист сьогодні дедалі більше стають предметом нормативного регулювання на підзаконному рівні, що здійснюється актами Кабінету Міністрів України та Президента України. У 2014 р. було видано розпорядження Президента України «Про забезпечення інтересів держави щодо деяких об'єктів державної власності»², Указом Президента України введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про деякі заходи захисту майнових прав та інтересів держави Україна у зв'язку із тимчасовою окупацією території України»³, запроваджено заходи стосовно забезпечення майнових інтересів держави щодо майна, майнових прав, неправомірно набутих внаслідок вчинення корупційних правопорушень високопосадовцями України⁴. Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Положення про міжвідомчу робочу групу з вивчення можливих шляхів захисту інтересів держави у вирішенні питань правонаступництва щодо зовнішнього державного боргу та активів колишнього СРСР⁵. У 2018 р. Указом Президента України було введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України щодо заходів із захисту інтересів держави в одній із галузей промисловості⁶.

Отже, сучасне законодавство широко використовує поняття інтересів держави (державних інтересів). Проте зміст цього поняття залишається спірним.

Підходи до визначення державних інтересів та розкриття їх ознак мали місце на рівні судової практики. Конституційний Суд України у рішенні від 8 квітня 1999 р.⁷ вказав на наступні властивості державних інтересів. По-перше, вони встановлюються нормами Конституції або нормами інших правових актів. По-друге, в основі державних інтересів завжди є потреба у здійсненні загальнодержавних (політичних, економічних, соціальних та інших) дій, програм. По-третє, такі потреби спрямовані на захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, охорону земель, захист прав усіх суб'єктів права власності тощо. Цим інтереси держави відрізняються від інтересів інших учасників суспільних відносин і, як далі зазначив Конституційний Суд, можуть збігатися або не збігатися із інтересами державних органів, державних підприємств і організацій. Водночас у тому ж рішенні Конституційний Суд визнав, що інтереси держави є оціночним поняттям.

Наведений підхід має методологічну цінність для правильної ідентифікації державних інтересів. Проте для розуміння сутності таких інтересів не можемо обмежуватись лише наведеним тлумаченням. У вказаній справі поняття державних інтересів розглядалось Конституційним Судом у контексті інституту представництва інтересів держави прокурором в рамках арбітражного процесу, а на даний момент стосується цивільного та господарського судового провадження. Проблема державних інтересів у правовій системі є більш широкою. Державні інтереси мають знаходити реалізацію не лише за допомогою інституту представництва держави в цивільному або господарському процесі, а й у судовій практиці в цілому, в законотворчій діяльності, у підзаконному регулюванні. У ході реалізації своїх інтересів держава застосовує не лише процесуальні механізми, якими вона наділена як сторона цивільного або господарського процесу (які по суті ідентичні тим, якими користуються інші сторони процесу), а насамперед владно-імперативні інструменти, державне регулювання, за необхідності – владний примус тощо. Тому необхідно враховувати підходи до категорії державних інтересів, які (підходи) містяться в більш універсальних інститутах правової системи України та міжнародного права або логічно випливають із їх змісту.

Визначення поняття державних інтересів повинно здійснюватися на основі наукових положень, розроблених із проблематики інтересу в праві.

У правовій теорії отримав поширення підхід до розуміння інтересу як складного у структурному відношенні явища. Інтерес, як зазначають у науковій літературі, включає в себе потреби, засоби задоволення відповідних потреб, усвідомлення необхідності їх (потреб) втілення та можливостей для цього⁸; виступає усвідомленою необхідністю задоволення потреби⁹.

У рішенні від 1 грудня 2004 р.¹⁰ Конституційний Суд України, навівши дефініцію «охоронюваного законом інтересу», вказав на мету задоволення індивідуальних або колективних потреб як на одну із клю-

* Коли у 2003 р. набрали чинності одночасно Цивільний і Господарський кодекси України, інститут недійсності правочинів, що суперечать інтересам держави, було закріплено лише у Господарському кодексі України у нормах, які регулюють недійсність господарських зобов'язань. Його застосування обмежувалось суспільними відносинами в галузі господарської діяльності. Водночас загальні положення цивільного законодавства щодо недійсності правочинів, встановлені Цивільним кодексом України, не передбачали на той час порушення інтересів держави як окрему підставу для визнання угод та договорів недійсними. Із внесенням змін у Цивільний кодекс України в грудні 2010 р. у розділ про правочини було введено механізм визнання правочинів недійсними з підстав невідповідності інтересам держави. Порушення правочинном інтересів держави стало окремою, самостійною підставою для визнання угоди або договору недійсним.

чових ознак інтересу. Як зазначив Конституційний Суд, це рішення стосувалось тлумачення інтересу у вузькому розумінні слова, а саме у логічно-смысловому зв'язку із поняттям «право». Тим не менш, спрямованість інтересу на задоволення відповідних потреб, про що підкреслювалось у даному рішенні, має методологічне значення для дослідження усіх аспектів розуміння інтересу як правової категорії, включаючи державні інтереси.

Виходячи із науково-теоретичних положень про сутність інтересу як правової категорії, можуть бути названі наступні ознаки державних інтересів.

По-перше, державні інтереси ґрунтуються на загальних, суспільних потребах. По-друге, державні інтереси визнаються державою, походять від неї, розглядаються державою як пріоритетні. Держава у певний період часу, у відповідних соціально-економічних, політичних, зовнішньополітичних умовах постає перед необхідністю реалізації таких потреб та усвідомлює таку необхідність. По-третє, державні інтереси включають засоби реалізації, спрямовані на задоволення загальносуспільних потреб, що лежать в основі цих інтересів. Застосування державою таких засобів повинно носити правовий характер і безпосередньо приводити до задоволення відповідних загальносуспільних потреб. Висновок про наявність у державних інтересів зазначених ознак витікає також із аналізу прецедентної практики Європейського суду із прав людини, який виробив підходи щодо стандартів захисту прав людини, включаючи розуміння державних (загальних) інтересів як підставу для обмеження державою приватних прав¹¹.

На основі наведених ознак ми розглядаємо державні інтереси як визнані, сформульовані, санкціоновані державою у правових нормах інтереси, що мають загальносуспільний (публічний) характер, тобто ґрунтуються на загальносуспільних потребах, задоволення яких необхідне у певних історичних умовах, в яких знаходиться держава, та мають державно-правові засоби реалізації даних потреб.

За даними характеристиками у їх сукупності державні інтереси відмежовуються від суміжних категорій, таких як вузьковідомчі інтереси державних органів, державного апарату, посадових осіб, колективів, великих корпоративних утворень та ін.

Визначивши поняття державних інтересів, розглянемо питання, що являють собою законні інтереси держави.

Методологічне значення для дослідження цього питання мають наукові розробки щодо категорії законного інтересу. Ця категорія детально аналізувалась у наукових роботах, починаючи з радянських часів. Отримав поширення підхід, за яким в якості законних інтересів розглядались інтереси, що прямо визнані законом, а також інтереси, які прямо законом не передбачені, але їх реалізація допускається законом і охороняється ним¹²; як інтереси, що відображені в об'єктивному праві або витікають з його загального сенсу¹³. У роботах із правової теорії українських науковців законні інтереси згадуються у поєднанні із суб'єктивними правами особи¹⁴, розглядаються як один із елементів правового статусу особи поряд із такими елементами правового статусу, як права, свободи, обов'язки тощо¹⁵.

У контексті нашого дослідження важливо, що законні інтереси узгоджуються із законом, об'єктивним правом та не суперечать йому. Ці теоретичні положення є визнаними як в історичній ретроспективі, так і в сучасній науці і набули аксіоматичного характеру. Вони ж покладені в основу тлумачення, яке надав Конституційний Суд України у згаданому рішенні від 1 грудня 2004 року. Серед ознак охоронюваного законом інтересу Конституційний Суд назвав те, що такий інтерес не може суперечити Конституції і законам України і являє собою легітимний дозвіл, тобто не заборонений законом.

Виникає питання, яким чином слід підходити до розуміння законних інтересів держави. Чи є допустимим сам термін «законні інтереси держави»? Чи можуть бути державні інтереси* незаконними? Чи можливо теоретично допустити ситуацію, коли, наприклад, державні інтереси забезпечення територіальної цілісності країни, економічного розвитку, захисту правопорядку можуть бути незаконними?

Однією із ознак державних інтересів є їх усвідомлення, визнання з боку держави. На відміну від решти суб'єктів правовідносин, що можуть виступати носіями законних інтересів, усвідомлення та визнання державою державних інтересів здійснюється шляхом їх закріплення на рівні актів законодавства, як правило, вищої юридичної сили – у Конституції та законах. В основі цих інтересів лежать потреби загальносуспільного характеру. При такому тлумаченні поняття державних інтересів кожен державний інтерес за своєю природою є законним. Якщо інтерес відповідає ознакам державного інтересу, визначеним вище, він не може не бути законним: це інтерес, який прямо або опосередковано закріплено в законодавстві вищої юридичної сили. Законний інтерес, згідно з поширеними науковими підходами, узгоджується з об'єктивним правом, витікає із його змісту. Створює об'єктивне право держава шляхом здійснення законодавчого регулювання суспільних відносин.

Чи означає викладене, що теоретичної проблеми законності державного інтересу не існує?

Ми вважаємо, що відповідь на дане питання є негативною. Законні інтереси держави – категорія, яка потребує дослідження. Адже не усі державні інтереси (навіть при правильній їх ідентифікації як державних за сукупністю ознак) є законними.

* Наголосимо, йдеться про дійсний державний інтерес, який визнаний державою і ґрунтується на загальносуспільних потребах: в даному випадку ми не розглядаємо ситуацію, коли вузьковідомчі інтереси, інтереси державного апарату, посадових осіб, корпоративних утворень помилково визнані державними інтересами, хоча за своєю сутністю такими не є. Така ситуація може бути предметом окремого розгляду.

На наш погляд, питання про законність державного інтересу повинне досліджуватись також на основі доктринального розуміння категорії законності у міжнародному праві. Складові державних інтересів* не можуть розглядатись уособлено від їх (складових) змісту, що вкладається в них у рамках міжнародного права та теоретичних положень науки на світовому рівні. Такий підхід є тим більш виправданим, враховуючи, що в рамках міжнародного співтовариства в разі недотримання стандартів, загальноприйнятих принципів, правил (у широкому розумінні) цього співтовариства держава може бути піддана міжнародним засобам відповідальності. Як зазначає професор М. Фріман, незважаючи на те, що застосування санкцій у міжнародних відносинах відрізняється від того, що має місце у національному праві, відносини в рамках міжнародного співтовариства регулюються системними правовими нормами, які є обов'язковими і підтримуються загальним тиском міжнародної спільноти на державу¹⁶.

Науково-теоретичне дослідження питання законності на рівні міжнародного права в контексті законності державних інтересів має два аспекти. Перший – це тлумачення категорій «законності», «закону», яке має місце в судовій практиці міжнародних органів, що розглядають справи за участю держав і дають оцінку дотриманню державами їх міжнародних зобов'язань. Другий – теоретичні положення світової науки із теорії права в частині проблематики законності.

Щодо першого аспекту, важливе значення має прецедентна практика Європейського суду з прав людини. Даною міжнародною установою було вироблено усталені підходи до розуміння закону та принципу законності в контексті оцінки правомірності обмежень приватних прав особи з боку держав. Вказуючи, що обмеження державою приватних прав повинне здійснюватись, насамперед відповідно до закону**, Європейський суд наводить критерії дотримання принципу законності. Ці критерії застосовувались Європейським судом і при вирішенні справ за скаргами проти України. Принцип законності передбачає, що дії держави з обмеження прав особи не лише повинні здійснюватись із дотриманням національного законодавства, а й те, що дане законодавство має бути доступним (accessible) для осіб, до яких воно застосовується, чітким (precise) та передбачуваним (foreseeable) у своєму застосуванні¹⁷, а також виключати свавілля з боку органів влади¹⁸. Тобто, на рівні практики міжнародних юрисдикційних органів вимога законності, коли йдеться про законність дій держави, тлумачиться ширше, ніж дотримання норм «внутрішньодержавного» законодавства. Вона передбачає відповідність законодавства засадам верховенства права, включаючи гарантії від свавільного втручання держави в приватні права.

Інший аспект, що має методологічне значення для дослідження категорії законних інтересів держави – це доктринальні підходи світової науки до розуміння закону як правової і соціальної категорії. Однією із ключових тут є проблема справедливості закону, його відповідності моральним засадам, природним правам людини. Іще в середині ХХ ст. німецький дослідник Г. Радбрух (G. Radbruch), аналізуючи питання співвідношення закону із вимогами справедливості, вказав: вкрай несправедливий закон не є законом¹⁹. Дана позиція, яка отримала назву «формула Радбруха» (the Radbruch Formula) справила вплив на розвиток правової теорії і практики правозастосування в країнах Європи і не втратила своєї актуальності й сьогодні. Предметом дискусії у світовій науці ставали питання розповсюдження морального обов'язку громадян і суспільства дотримуватись положень законодавства на несправедливі закони (unjust laws)²⁰. Тобто, йдеться про заперечення в деяких випадках можливості виконання законами, які не ґрунтуються на засадах справедливості, функцій регулювання суспільних відносин, відсутність у такого законодавства суспільного авторитету, соціальної цінності тощо. В юридичній та філософській літературі наголошується на посиленні ролі інституту прав людини, механізмів їх захисту, таких як міжнародні суди, міжнародні організації, міжнародні конвенції в галузі захисту прав людини. Це, на думку дослідників, має стати юридичним, соціальним, моральним фактором попередження свавілля з боку неправових держав, випадки якого і сьогодні є реальністю²¹. Таким чином, можна вести мову про те, що міжнародно-правовий інститут захисту прав людини виступає окремим, серйозним засобом обмеження національного законодавця в його свободі дій щодо створення законодавства і визначення його змісту.

Для нашого дослідження законних інтересів держави важливим є те, що у наведених наукових підходах прямо чи опосередковано закріплено положення, що держава при прийнятті законодавства (створенні об'єктивного права) обмежена вимогами справедливості, принципами моралі, необхідністю поваги до природних прав людини. З цього витікає, що законність державних інтересів передбачає не лише їх відповідність внутрішньому законодавству держави (дана вимога сама по собі була б позбавлена змісту, оскільки державні інтереси вже закріплені у законах, прийнятих державою), а й узгодженість із законом у його широкому розумінні – у розумінні, що вкладається в нього з точки зору фундаментальних теоретичних положень світової науки.

Виходячи з викладеного, ми пропонуємо розуміти законні інтереси держави як інтереси, що ґрунтуються на загальносуспільних потребах, задоволення яких є необхідним у певних історичних умовах, мають державно-правові засоби реалізації цих потреб і визнані, сформульовані, санкціоновані державою в положеннях Конституції та (або) законів, які відповідають національним та міжнародним засадам верховенства права, справедливості, правовим цінностям, визнаним міжнародною спільнотою. Кожен із цих аспектів потребує

* Одним із таких елементів є усвідомлення потреби, що у випадку, коли йдеться про державні інтереси виражається у закріпленні їх державою на рівні законів.

** В оригіналі: in accordance with law; lawful.

детального розгляду. Разом із тим запропоноване розуміння законних інтересів держави має становити методологічну основу для дослідження проблематики механізму їх реалізації в правовій системі.

¹ *Twining W.L. Globalization and the Legal Order / W.L. Twining // Michael Freeman. Introduction to Jurisprudence. – London: Thomson Reuters, 2014. – P. 1454.*

² Про забезпечення інтересів держави щодо деяких об'єктів державної власності: розпорядження Президента України від 1 квітня 2014 р № 378/2014-рп : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3782014-rp-16646>

³ Указ Президента України від 7 травня 2014 р. № 458/2014 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4582014-17194>

⁴ Про деякі заходи щодо захисту майнових інтересів держави: Указ Президента України від 13 травня 2014 р. № 467/2014 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467/2014>

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2014 р. № 333 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>

⁶ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2018 року «Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів держави у сфері авіадвигунобудування»: Указ Президента України від 6 березня 2018 р. № 58/2018 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58/2018>

⁷ Справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді: рішення Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 р., № 1-1/99 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99>

⁸ *Сиренко В.Ф.* Інтереси – власть – управління / В.Ф. Сиренко. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 7.

⁹ *Малько А.В., Субочев В.В.* Законные интересы как правовая категория / А.В. Малько, В.В. Субочев. – СПб.: Юридический центр Пресс. – С. 34.

¹⁰ Справа про охоронюваний законом інтерес: рішення Конституційного суду України № 18-рп/2004 від 1.12.2004 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04>

¹¹ *Кубко А.Є.* Реалізація державних інтересів в правовій системі України (теоретико-прикладні аспекти) / А.Є. Кубко // Альманах права. Правова аналітика: доктринальні підходи та галузеві виміри. – К., 2018. – Вип. 9. – С. 199.

¹² *Мальцев Г.В.* Соотношение субъективных прав, обязанностей и интересов граждан / Г.В. Мальцев // Советское государство и право. – 1965. – № 10. – С. 24.

¹³ *Малько А.В., Субочев В.В.* Законные интересы как правовая категория / А.В. Малько, В.В. Субочев. – СПб.: Юридический центр Пресс. – С. 128.

¹⁴ Загальна теорія держави і права / за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – С. 220, 363.

¹⁵ *Кельман М.С., Мурашин О.Г.* Загальна теорія держави та права / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин. – К.: Кондор, 2005. – С. 64.

¹⁶ *Freeman M.* Introduction to Jurisprudence / M. Freeman. – London: Thomson Reuters, 2014. – P. 267–268.

¹⁷ *Batkivska Turbota Foundation v. Ukraine: ECHR Judgment, 9 October 2018, § 56* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

¹⁸ *Zosymov v. Ukraine: ECHR Judgment, 7 July 2016, § 73* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

¹⁹ *Gustav Radbruch.* Statutory Lawlessness and Supra-Statutory Law. Перекл. з нім. Цит. за працею: Robert Alexy. *Gustav Radbruch's Concept of Law* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.upjs.sk/public/media/16913/Gustav%20Radbruch%27s%20Concept%20of%20Law.pdf>

²⁰ *Kent Greenawalt.* Conflicts of Law and Morality. – New York, Oxford: Oxford University Press, 1989. – P. 186–192.

²¹ *Lynn Hunt.* Inventing Human Rights. – New York, London: W.W. Norton & Company, 2008. – P. 212–213.

Резюме

Кубко А.Є. Законні інтереси держави: деякі теоретико-методологічні питання.

У статті досліджуються ознаки, поняття державних інтересів як правової категорії, аналізується сутність законних інтересів держави. Запропоновано теоретичне визначення понять державних інтересів і законних державних інтересів.

Ключові слова: інтерес, державний інтерес, законний інтерес, суспільні потреби, державна влада.

Резюме

Кубко А.Є. Законные интересы государства: некоторые теоретико-методологические вопросы.

В статье исследуются признаки, понятие государственных интересов как правовой категории, анализируется сущность законных интересов государства. Предложено теоретическое определение понятия государственных интересов и законных государственных интересов.

Ключевые слова: интерес; государственный интерес, законный интерес, общественные потребности, государственная власть.

Summary

Kubko A. The Legitimate Interests of the State: some theoretical-methodological issues.

The article addresses the features and the notion of the state interests as a legal category, it analyzes the essence of the legitimate state interests. The theoretical definition of the state interests as well as of the legitimate state interests is proposed.

Key words: interest, state interest, legitimate interest, public needs, state power.